

♦ کار کلاسی / تفکر و بررسی

- سه نمونه از تعارض منافع دانشجویی - دانشجویی و دانشجویی - استادی را همراه با پیش داورهای نادرست احتمالی ناشی از آن بیان کنید و راه حل اخلاقی آن را بنویسید.
- به نظر شما، زمینه‌ها و راهکارهای مقابله با هرگونه تبعیض جنسیتی، طبقاتی و منطقه‌ای در عدالت آموزشی کدام‌اند؟
- سه نمونه از تعصبات دانشجویی در رشته یا دانشگاه خودتان همراه با راه برون رفت از آن‌ها را نام ببرید.
- سه نمونه از تعصبات سیاسی تشکلات دانشجویی همراه با راه برون رفت از آن‌ها را بیان کنید.
- سه نمونه از برخورد سازنده اخلاقی را که رابطه دشمنی را تغییر داده است بیان کنید.
- جنبش عدالت‌خواهی دانشجویی مطلوب باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟
- زمینه‌ها و علل ناکارآمدی یا انحراف جنبش عدالت‌خواهی دانشجویی چه چیزهایی می‌تواند باشد؟
- جامعه و حاکمیت چگونه می‌توانند به بهترین شکل، از آرمان‌خواهی اجتماعی - سیاسی دانشجویان بهره‌برداری کنند؟

۲. کدهای اخلاقی در کنشگری سیاسی - اجتماعی

یکی از بحث‌های مهم در حوزه اخلاق و سیاست، کنشگری اخلاقی سیاسیون در این عرصه است. با توجه به مخاطب کتاب (دانشجویان)، ورود به فعالیت‌های سیاسی اجتماعی را مدنظر قرار می‌دهیم و مهارت‌های اخلاقی را در قالب کدهای اخلاقی کنشگری سیاسی - اجتماعی دانشجویی ایجاد می‌کنیم. کنشگری دانشجویان در عرصه‌های سیاسی - اجتماعی با ملاحظات اخلاقی، سطح چالش‌ها و درگیری‌های ذهنی - روانی و ناکامی‌ها را کاهش می‌دهد. در ادامه، کدهای اخلاقی در سه عنوان تحلیل سیاسی، آداب نقد و پاسخ‌گویی و انتخابات، به عنوان رؤس اصلی کنشگری سیاسی - اجتماعی تحلیل می‌شوند.

۲-۱. تحلیل سیاسی

۱. اطلاعات کافی، انصاف، قدرت نقد و تحلیل، چارچوب ارزشی، بصیرت و هوشمندی از لوازم اخلاقی تحلیل سیاسی است. تلاش کنید بدون مقدمات لازم، به سراغ تحلیل، نتیجه‌گیری و موضع‌گیری نروید.

۲. در فضای سیاسی دانشگاه و مراکز دیگر، سعه صدر خود را در تحمل دیدگاه‌های رقیب تقویت کنید.

۳. استقلال در تحلیل را حفظ کنید. شأن دانشجو والاتر از آن است که پیاده‌نظام این حزب/ جناح و آن حزب/ جناح شود.

۴. رهیافت درست به اختلاف میان احزاب و سیاسیون: اختلاف مادامی که معطوف به یافتن بهترین راه حل‌ها برای مشکلات جامعه باشد می‌تواند منشأ شکل‌گیری راه‌های نو و راهکارهای مؤثرتر باشد. بنابراین از صرف اختلاف نگران نشوید.

۵. جرئت بیان داشته باشید. ممکن است آنچه گفته می‌شود دارای خطای منطقی و روان‌شناختی باشد، ولی اصل حساسیت اجتماعی و اتخاذ موضع سیاسی در اخلاق مدنی امری مطلوب و بایسته است.

۶. اخلاق باور اقتضا می‌کند شیوه‌های استدلال را بشناسید و مبانی تحلیل سیاسی خود را قوی کنید.

۷. انصاف در تحلیل اقتضا می‌کند سخن هر دو سوی مسئله را بشنوید و سپس تحلیل کنید.

۸. در صورت عضویت در تشکل‌های سیاسی، هدف‌تان در دوره دانشجویی در درجه اول الهی، و در درجه دوم هدایت فکری مردم باشد و از آلودگی به بازی قدرت بپرهیزید.

۲-۲. ادب نقد و پاسخ‌گویی

۱. در نقد دیدگاه دیگری، شرط اول فهم درست و دقیق دیدگاه اوست. مراقب باشید دچار مغالطه پهلوان پنبه نشوید. در این مغالطه، ناقد مدعایی را که قدرت نقدش را ندارد کنار می‌گذارد و مدعای سست و ضعیفی را که توانایی نقدش را دارد به طرف مقابل خود نسبت می‌دهد و به جای رد کردن مدعای اصلی، به رد کردن این مدعای ضعیف می‌پردازد.^۱

۲. تفکیک انگیزه و انگیزه: کسی که مورد نقد قرار می‌گیرد به جای پرداختن به پاسخ‌های ناقد، به کالبدشکافی نیت و انگیزه او اقدام می‌کند. انگیزه‌خوانی یکی از مغالطاتی است که در بسیاری از گفت‌وگوها و مشاجرات سیاسی و اجتماعی و حتی علمی رواج دارد و زمینه فاصله گرفتن از بی‌طرفی را ایجاد می‌کند. می‌توان منشأ این مغالطه را

۱. خندان، مغالطات، ص ۲۰۳ و ۲۰۴.

این تصور خطا دانست که امکان ندارد یک عقیده درست و مستدل از سوی شخصی ارائه شود که دارای موقعیت مناسب علمی، اجتماعی و... نیست یا انگیزه‌های نامقبولی دارد.

۳. کنار نهادن حب و بغض در نقادی: حب و بغض نظام تصمیم‌گیری فاعل اخلاقی را جهت‌دار می‌کند. پیش‌فرض تحقق اصلی بی‌طرفی در قضاوت‌های اخلاقی، دخالت ندادن حب و بغض در قضاوت است. حب و بغض، میل، انگیزه و اراده فاعل اخلاقی را به جهت خاصی متمایل می‌کند و موجب می‌شود فرد شناخت و نقد درستی از موقعیت نداشته باشد.^۱

۴. استعمال واژه‌های مناسب در نقد: واضح است که استعمال عباراتی مانند «این طرح مزخرف»، «این قانون ضایع»، «فلان سخن دری‌وری» و... خلاف اخلاق گفت‌وگو و ادب کلامی است.

۵. پرهیز از نقد متقابل: یکی دیگر از آفت‌های اخلاقی بزرگ در عرصه نقد و نقادی این است که بسیاری از افراد در پاسخ نقدهای ناقدان، بدون آن‌که به پاسخ‌گویی نقدها بپردازند، به بررسی آثار ناقد و مطالعه سرگذشت و تاریخ زندگی ناقد می‌پردازند و می‌کوشند به‌گونه‌ای از لابه‌لای اندیشه‌ها و اعمال وی، بی‌عملی‌ها و نادرستی‌هایی را استخراج کنند و آن‌ها را به رخ ناقد بکشند.^۲

۶. همدلی: لازم نیست دیدگاه فرد را بپذیریم، اما باید او را بشناسیم و از منظر او به مسئله نگاه کنیم.

۷. پاسخ‌گو بودن: کنشگر سیاسی باید در مقابل آنچه می‌گوید یا انجام می‌دهد، خود را پاسخ‌گو بداند، چراکه پاسخ‌گویی اعتماد عمومی را افزایش می‌دهد.

۳-۲. انتخابات

وزارت کشور جمهوری اسلامی ایران منشور اخلاق انتخابات را در بیست محور مصوب کرده است. برخی از مواردی که با مخاطب این کتاب مرتبط‌اند عبارت‌اند از:

۱. اهتمام مردم برای تعیین نماینده اصلاح و پرهیز از تبعیضات قومی و فامیلی؛
۲. اجتناب از تخریب، تهمت، تحقیر، افشای اسرار مخفی نامزدهای انتخاباتی در رسانه‌های گروهی، وبگاه‌های اینترنتی و مجالس؛

۱. فرامرز قراملکی، روش‌شناسی مطالعات دینی، ص ۲۱۳.

۲. حسن اسلامی، اخلاق نقد، ص ۴۸.